

פירושו של רבינו 'אור החיים' הקדוש

פרשת ויקהל

למעוניינים לקבל במייל את פירושו של 'אור החיים' הקדוש,

נא לשלוח בקשות למייל

pnineeh@gmail.com

א וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת:

אור החיים ויקהל משה וגו'. צריך לדעת טעם שהוצרך לומר ויקהל אחר שהוא דבר הרגיל בכל עת אשר יצוה דבר ה', ונראה כי לצד שראו כי קרן עור פניו וייראו מגשת אליו, לזה הוצרך להקהיל את כולן לבל ימנעו קצת מהמורא, וזה שדקדק לומר את כל עדת.

עוד ירצה באומרו את כל על פי מה שפירשתי בפרשת תרומה בפסוק מאת כל איש אשר וגו' שבא לרבות יתומים קטנים ונשים יע"ש, והוא אומרו את כל ב' ריבויים, וטעם שלא הזכיר הג' שהוא שוע זה אינו צריך לקרא לו כי מעצמו בא יבא ברנה בכלל כל ישראל, ובספר הזהר (ח"ג קצ"ו:) אמרו שהקהיל האנשים להפרידם מהנקבות לצד שהיה השטן מצוי בינם לבל יזיקם ח"ו ע"כ, ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמוע דבר ה' ובפרט להביא נדבת המשכן, וכן הוא אומר (פסוק כ"ב) ויבואו האנשים על הנשים, אלא יכוין לומר כי הקהיל האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן ולא באו יחד ולא עמדו במסיבה אחת, והכתוב רמז הדברים בייתור תיבת בני שלא היה צריך לומר אלא את כל עדת ישראל:

אלה הדברים וגו'. צריך לדעת אומרו אלה הדברים, ובמסכת שבת (צ"ז:) דרש מכאן רבי ט"ל מלאכות כמנין אלה ל"ו דברים ב' הדברים ג' הרי ט"ל, וזה דרך דרש, עוד צריך לדעת למה הוצרך לומר לעשות אותם ולא הספיק באומרו אשר צוה ה', ועוד כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת איך יוצדק ליאמר עליו תעשו. אכן יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (הוריות ח'). שאמרו בפסוק (במדבר ט"ו כ"ב) כי תשגו וגו' שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה, ומעתה הנה צריכין כל ישראל לתקן כל תרי"ג מצות אשר פגמו בכולן ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מצות ה' להם שיזהרו במצות שבת, ואמרו ז"ל (שמו"ר פכ"ה) שקול שבת כנגד כל התורה, ובזה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה, והוא מאמר משה כאן אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם פירוש לשון תיקון בזה יתוקנו פגמיהם של בני ישראל ומה הם הדברים ששת ימים וגו' וביום השביעי וגו', ובזה יתישב מה שקשה עוד למה חזר עוד לצוות על השבת אחר שכבר צוה כמה פעמים, ועוד למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשכן, ולדברינו יבא על נכון כי יצו ה' על תיקון העבר כדי שיהיו מוכשרים לשכון בתוכם ובמצות שבת ששקולה ככל התורה היא תקנת עבודה זרה כאמרו (ישעי' נ"ו) אשרי אנוש יעשה זאת ודרשו ז"ל (שבת קי"ח:) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו:

עוד יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (מכילתא פ' תשא) רבי אלעזר בר פרטא אומר מנין שכל המשמר שבת מעלין עליו כאלו עשאו דכתיב ושמרו וגו' לעשות את השבת ע"כ, והנה בפ' כי תשא פירשתי דרכים רבים באומרו לעשות את השבת, ודרשה זו זה מקומה, והוא אומר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם פירוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם והבן.

עוד ירצה לומר כי הגם כי מצות שבת היא שמירה מהמלאכות ושבייתה ואין כאן מעשה ליטול עליה שכר אלה הדברים אשר צוה ה' שיהיו בגדר מעשה ליטול עליהם שכר, ועיין מה שכתבתי בפרשת כי תשא (ל"א ט"ז) טעם לזה, ודקדק לומר אלה לשלול הדוגמא שישנו בבחינת שמירה לבד אינו כבחינת המעשה ליטול עליו שכר.

ועל פי המדרש (ילקוט) שאמרו כי אמר הקב"ה למשה הקהל קהילות ודרוש ברבים כדי שילמדו לדורות הבאים להקהל בכל שבת וכו', יתבאר הכתוב על נכון ויקהל משה וגו' ויאמר

אליהם אלה הדברים פירוש הקהלת העדה ודרשת התורה צוה ה' לעשות אותם, או ירמוז באומרו לעשות אותם על בני ישראל כי באמצעות הדברים מתכפרים כל עונותם כמאמר ר' ישמעאל שם: (אור החיים)

{ב} ששֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַיהוָה כָּל הָעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמֵת:

אור החיים ששת ימים תעשה. טעם זכרון עשיית מלאכה בימי החול, אולי שיכוין לומר שאם יהיה יום ז' קודש תעשה המלאכה הצריכה לך בששת ימים.

או ירצה הכתוב לאסור מלאכת שבת בין על ידי עצמו בין על ידי גוי, והוא אומר ששת ימים תעשה בציר"י תחת התי"ו פירוש תהיה נעשית אבל ביום השביעי אפילו על ידי אחרים אין לך לעשות, וזה כהאומר אמירה לגוי אסורה דבר תורה (מכילתא פ' בא), וטעם אומר ששת ולא בששת כדי שלא תטעה כי יש מצוה בעשיית מלאכה בהם.

עוד ירמוז כי לא יקומו ששת ימים במלאכתם אשר הכינם ה' לעשות אלא אם יום השביעי יהיה לכם קדש אבל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששת ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם, וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפירוש פסוק (ב' ב') ויכל וגו' ביום השביעי יע"ש: (אור החיים)

{ג} לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת: {ד} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

אור החיים אל כל עדת וגו' לאמר וגו'. צריך לדעת למי יאמרו בני ישראל, ואולי כי לצד שלא ידבר משה עם הנשים והקטנים הגם שיהיו שם וצוה לאמר להם הדברים, ואומרו זה הדבר וגו' לאמר יתבאר ע"פ מה שאמרו בספרי (פ' תצא) ר' מאיר אומר טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודד ומשלם ע"כ, ואמרו בפ"א דנדרים (ט'). ב' אוקימתות א' שחולקים בנדר אבל בנדבה מודה ר' מאיר שיהא נודב ומשלם וכגון שהיה באופן שאינו בא לידי תקלה וכמעשה הלל שהיה מביא קרבנו כשהיא חולין לעזרה ושם היה מקדישה, והב' שחולקים בנדבה ולא אמר ר' יהודה אלא נודב אבל נודר לא, ונודב עצמו דוקא באופן שאינו בא לידי תקלה כנזכר יע"ש, לפי זה יכוין הכתוב לומר על זה הדרך כי לצד שקדם לומר קחו מאתכם תרומה כל נדיב לבו אם כן בנדבה מדבר הכתוב, לזה אמר זה הדבר פירוש הנדבה צוה ה' לאמר אותה פירוש דוקא במציאות זה שהוא שצוה ה' שתאמרו נודב ומשלם והוא בסדר שאינו בא לידי תקלה, לאוקימתא ראשונה יעלה דרכנו כר' מאיר ולאוקימתא ב' כר' יהודה: (אור החיים)

{ה} קָחוּ מֵאֵתְכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כָּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאָהּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת:

אור החיים יביאה את תרומת ה'. פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל והוא מאמרם ז"ל (תיקונים תיקון כ"א) כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה' ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומר יביאה פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה ואמר כל נדיב לבו פירוש העושה דבר מנשיאות הלב אשר ידבנו לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר יפעיל במושכל נעלם אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל:

זהב וכסף וגו'. ראיתי לתת לב בכל הפרשה בסדר התחברות השמות ופרטי הדברים כי לא השווה מדותיו בהם לפעמים יאמר וא"ו בכל פרט הנוסף כמעשהו בסדר י"ג דברים הבאים בנדבת המשכן שאמר וא"ו בכל נוסף ולפעמים יאמר וא"ו בהתחברות הג' כאומרו את המשכן את אהלו ואת מכסהו ותכף חזר בו בכתוב עצמו ולקח סדר התחברות אחר ואמר את קרסיו ואת קרשיו וכן על זה הדרך עד סוף סדר פרטי המשכן כמה שינויים בפרט זה.

ונראה ליישב בהקדים דבריהם ז"ל (ב"ר פ"ל) כי הו"ו יגיד התקשרות הנוסף עם הראשון, וחסרון הו"ו יגיד כי הוא גבול בפני עצמו, ומזה נשכיל על כל דבר ודבר ונלך לישב כל פרט ופרט במקומו, וזה יצא ראשונה בנדבת המשכן אמר ו' בראש כל פרט כדי להסמיך ולהשוות כל הי"ג דברים לומר שכולם שוים ליקראות תרומת ה' וזכותן שווה מביא הנחושת כמביא זהב כמו שמצינו שאמר הכתוב בעולת הבהמה ריח ניחוח ובעולת העוף ריח ניחוח ואמרו ז"ל (מנחות ק"י). לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט כו', ועיין מה שפירשתי בענין בפרשת ויקרא (א' י"ז) גם נתכין לומר שכל הי"ג דברים חובה הם לצורכי המשכן דבר קטן כדבר גדול מעכבין אשר על כן חברם במחברת הווין, כל זה בערך דבר הניתן אבל בערך הנעשה ממנו יש בהם הדרגות הקדושה כמה קדושות הם זו למעלה מזו ולא תדמה שום קדושה למה שלמעלה ממנה: (אור החיים)

{ו} וְתַכֵּלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: {ז} וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעִצֵּי שִׁטִּים: {ח} וְשֹׁמֶן לְמָאֹר וּבִשְׁמִים לְשֹׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: {ט} וְאַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֵּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן: {י} וְכָל חֹכֶם לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: {יא} אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת אֹהֱלוֹ וְאֶת מִכְסֵּהוּ אֶת קָרְסָיו וְאֶת קָרְשָׁיו אֶת בְּרִיחוֹ אֶת עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנָיו:

אור החיים את המשכן וגו'. הנה הדרגת המשכן שהם יריעות התחתונות להיות שמסככין על הקודש הם בהדרגה מעולה מאהלו ומכסהו העשויים מהעורות שאינם רואים פני הקודש לזה לא אמר ואת אהלו להשוות אליו אבל כל מה שעל יריעות התחתונות השווה אותם הכתוב במדרגה אחת ואמר ואת מכסהו להשוותו בגדר אחד עם אהלו, ולו יהיה שתהיה גדולה קצת הדרגת האוהל מהמכסה יודיע הכתוב כי אין הפרש כל כך ובהדרגה אחת תחשב, ואומרו את קרסיו ולא אמר ואת לומר כי הדרגה זו של הקרסים אינה בגדר השואה עם אוהל ומכסהו, ואמר ואת קרשיו כי שוים הם בגדר עם הקרסים, ואמר את בריחיו כי אינם בגדר קדושת הקרשים, ואמר את עמודיו שאינם בגדר הבריחים ואמר ואת אדניו כי שוים בהדרגה עמודים לאדנים והמשכיל על דבר יראה כי השכל יכיר ההדרגות שהם כמו שכתבתי: (אור החיים)

{יב} אֶת הָאָרֶן וְאֶת בְּדִיוֹ אֶת הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פָּרֹכֶת הַמִּסָּךְ:

אור החיים את הארון. התחיל הכתוב במעולה שבכלים כמו שהתחיל במשכן ביריעות של שש שהם גדר הקדושה המעולה שבבית, ואומרו ואת בדיו יודיע הכתוב כי שוים הבדים לגופו של ארון בקדושה, ולזה תמצא שצוה הכתוב (לעיל כ"ה ט"ו) לא יסורו ממנו, ואומרו את הכפורת כי לא שווה לקדושת הארון, וכן תמצא שלא היה קבוע בארון וגם אין אזהרה שלא להסירו, ואומרו ואת פרוכת המסך השווה הכתוב קדושתו לקדושת הכפורת שהם בגדר אחד: (אור החיים)

{יג} אֶת הַשֻּׁלְחָן וְאֶת בְּדִיוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:

אור החיים את השלחן. אין קדושת השלחן שווה לקדושת הקודם לו, לזה אמר את, ואמר בכל פרטיו ואת כי מדרגת כולם שווה בקדושה, ואת מנורת המאור בתום' וא"ו לומר כי זו קדושתה וקדושת כליה שוים לקדושת שלחן וכליו, ואמר ואת מזבח הזהב כמו כן בגדר שווה למנורה ולשלחן הוא וכליו ושמן המשחה וגו' עד מסך הפתח בכל פרט אמר הכתוב ואת לומר שכולן

בגדר אחד הם, ואמר את מזבח העולה בלא וא"ו לומר שאינו בגדר קדושת הקודם ומקומו מוכיח עליו, ואמר ואת מכבר שהוא בגדר עמו, ואמר את בדיו שאינו בגדר עמו, ואת כל כליו בגדר א' עם בדיו, את הכיור אינו בגדר מזבח הנחשת, ואת כנו בגדר א' עם הכיור, את קלעי החצר אינם בגדר מזבח העולה וכליו, את עמודיו גדר למטה מהקלעים, ואת אדניה ואת מסך בגדר א' עם עמודיה, את יתדות גדר בפני עצמו, ואת יתדות החצר ואת מיתריהם כולן שוים בגדר אחד, את בגדי השרד הם דברים שמכסים הקודש בפרק הנסיעה ומדרגתם למטה ממדרגת יתדות וגו', את בגדי הקדש הם מדרגה בפני עצמן, ועיין מה שכתבתי בפרשת תרומה (כ"ה ז') כי אין מועלים בבגדי כהונה ומועלין בכל כלי הקודש, ואת בגדי בניו שוים הם לקדושת בגדי אהרן אביהם לזה חברם בוא"ו המחברת: (אור החיים)

{יד} וְאֶת מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת כָּלֶיהָ וְאֶת נִרְתֶּיהָ וְאֶת שֹׁמֵן הַמָּאֹר: {טו} וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת בְּדִיו וְאֶת שֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסָּמִים וְאֶת מִסַּךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן: {טז} אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֶת בְּדִיו וְאֶת כָּל כָּלֶיהָ אֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כָּנוֹ: {יז} אֶת קְלַעֵי הַחֹצֵר אֶת עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנֶיהָ וְאֶת מִסַּךְ שַׁעַר הַחֹצֵר: {יח} אֶת יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת יִתְדֵת הַחֹצֵר וְאֶת מִיתְרֵיהֶם: {יט} אֶת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדָּשׁ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן: {כ} וַיֵּצְאוּ כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:

אור החיים ויצאו כל עדת בני ישראל. פירוש שיצאו כולם כאחד בזריזות להביא ולא היה בהם אחד שנתעכב מחבירו:

מלפני משה. פירוש מלפניו קודם שיתן להם רשות לעמוד מלפניו, והגם דאמרינן ביומא (נ"ג). שאין רשות לתלמיד לעמוד מלפני רבו אלא עד שיתן לו רשות, דנו ישראל כי כשאמר להם קחו מאתכם תרומה וגו' וגמר דבריו כאילו אמר להם עמדו, או אפשר כי אהבת הדבר קלקלה השורה, עוד נראה שנתכוונו להקדים לבל ילך משה ויקדים להביא כל הצורך משלו כי עשיר גדול היה וחשק גדול הוא בעשות מצות ה' לזה יצאו מלפניו פירוש על דרך אומרו (רות ד') וזאת לפני קודם לו: (אור החיים)

{כא} שְׁנֵי וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֹו וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רֹחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוֹמַת יְהוָה לְמִלְאֲכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלָכֶל עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ:

אור החיים ויבאו כל איש אשר נשאו וגו'. פירוש אומרו נשאו לבו ונדבה וגו', דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים, הא' הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממנו, ולזה יקרא נדבה רוחו לשלול שאינו עושה הדבר כמו צער בנפשו, והב' הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו, ולזה יקרא נשאו לבו פירוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא לתת דבר יקר, ולזה אמר כי בישראל נמצאו ב' סוגים הנזכרים, ופתח במעולה שבשניהם ואמר כל איש אשר נשאו לבו, ודקדק לומר תיבת איש לשון חשיבות, וכנגד הב' אמר וכל אשר נדבה רוחו ולא אמר איש כי אינו חשוב בערך הראשון, וממוצא דבר אתה יודע כי לא היו בכל המתנדבים אלא ב' הדרגות וב' לשבח שנדבו בלבם ולא עשו הדבר בחסרון רצון הלב אלא שאחד גדול מחברו, ולזה דקדק לומר הביאו את תרומת ה' לרמוז לבחינת הנעלמת שרמז באומרו (פסוק ה') יביאה את תרומת ה' וכמו שפירשנו שם שיכוין אל המושכל ודבר זה עקרו בנדבת הלב והנה הוא:

ולכל עבודתו וגו'. יודיע הכתוב כי כל צרכי המשכן פירוש כל הי"ג דברים שצריכין למשכן וכו' באו בעצמן בנדבה ולא הוצרכו לקנות דבר מהם בכסף וזהב המובא בתרומה והבן: (אור החיים)

{כב} וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה תְּנוּפֹת זָהָב לַיהוָה:

אור החיים ויבואו האנשים על הנשים וגו'. צריך לדעת כוונת. אומרו על הנשים, עוד למה כפל לומר פעם אחרת כל נדיב ל. ב, ואולי כי יודיע הכתוב אופן נדבת לב אשר עשו אנשי החיל, כי דבר ידוע הוא שיש הדרגות באהבת הנכסים והם ד', הא' שבראשונות הם כלי תכשיטי בני ביתו של אדם וכלי הבית דברים אלו יגדל ערכם בעיני האדם מכל קנין כספו והדבר פשוט הוא, ב' הזהב כי מכל קנינים שישנם בעולם יאהב הזהב יותר מכולם, ג' דברים שאינם בנמצא זולת אצלו יגדל מעלתם בעיניו יותר משיעור שוים, ד' הם שאר קניני האדם כסף ושוה כסף, וסידר הכתוב הדרגות המתנדבים בעם וראשון בקודש התחיל בו ואמר ויבואו האנשים על הנשים פירוש מה שעל הנשים כל נדיב לב הביאו אותם וסידר הכתוב התכשיטים שהביאו להראות חיבת המתנדבים שלא רצו להביא אלא דבר היותר מעולה וחביב אצלם הגם שעומדים לשבירה ולקלקל אף על פי כן אהבה נפשם חיבת הקודש מכל יקר ראתה עינם והביאו כל תכשיטי נשיהם חח ונזם וטבעת וגו', ודקדק לומר נדיב לב דע כי יש הפרש בין ידבנו לבו לנדיב לב כי ידבנו לבו יאמר על כל אשר יתנדב מלבו ויש שידבנו הרבה ויש שידבנו מועט אבל נדיב לב יאמר על לב נדיב, והוא הרמוז באומרו אשר נשאו לבו כי מי שלבו נדיב יתנדב יותר מהיכולת ולא יקפיד על החסרון אשר ימצאנו כי שמח בנתינה יותר מהקנין אצלו, ואומרו כל כלי זהב פירוש לא תאמר כי לצד שהיו להם התכשיטין הוא שהביאו לה' הכפל, לזה אמר כל כלי זהב שלא הניחו להם כלי זהב ואומרו חח ונזם שם המין, או ירצה כל כלי זהב לומר שלא הניחו בביתם כל מין כלי זהב שבהם ישתעשע אדם לקיים אומרו (שה"ש א') נגילה ונשמחה בך, ואולי כי רמז באומרו על הנשים שהביאום עליהם ובבואה לפני משה הורידו עדים מעליהם ונתנום לתרומת ה' חיבה יתירה נודעת להם בזה לאדונינו ב"ה, הדרגה ב' היא הזהב שאינו עשוי תכשיט כנגד המביא מבחינה זו אמר וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'. ג' דברים שאינם בנמצא כי היו במדבר ואין שם בנמצא תכלת וארגמן וכו' וכנגד המביא מהם אמר וכל איש אשר וגו' תכלת וארגמן וגו'. ד' והוא מדרגה שלמטה מכולן בבחינת הקנינים כסף ושוה כסף אמר כל מרים תרומת כסף ונחושת וגו', ואומרו וכל אשר נמצא אתו עצי שיטים אלו אין להם כינוי נדבה, והטעם על דרך אומרם ז"ל (תנחומא פ' תרומה) כי צפה יעקב אבינו וכו' יצוה ונטעום לצרכי המשכן, ולזה לא אמר אלא וכל אשר נמצא אתו עצי שטים וגו' הביאו, ודקדק לומר לכל מלאכת העבודה לצדק דברינו כי מציאת עצי שטים בידם היה לצורכי מלאכת המשכן שאם לא כן לא היה צריך לומר כן, ועוד היה לו להקדים לומר הביאו ואחר כך יאמר לכל מלאכת המשכן אלא לומר כי מציאותם בידם הוא למלאכת וגו' והם לא עשו אלא ההבאה והיו כדבר שאין בו חסרון כיס להם והבן, ולפי מה שהצענו יש טעם נכון למה אמר בכל פרט ופרט הביאו ולא הספיק באחת כי אין הדרגת ההבאה שוה: (אור החיים)

{כג} וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ: {כד} כָּל מִרְיֵם תְּרֹמֶת כֶּסֶף וְנִחֻשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרֹמֶת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל מְלָאכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ: {כה} וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן אֶת תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ: {כו} וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֶתְנָה בְּחֻכְמָה טוֹו אֶת הָעִזִּים: {כז} וְהַנָּשָׂאם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמַּלְאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:

אור החיים והנשאים וגו'. לצד שבאו באחרונה נכתבו אחר מטוה העזים בחכמת נשים: (אור החיים)

{כח} וְאֶת הַבָּשָׂם וְאֶת הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים: {כט} כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֶתָּם לְהֵבִיא לְכָל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לַיהוָה:

אור החיים הביאו בני ישראל נדבה לה'. התורה מעידה על כללות ישראל שהביאו נדבת ה' פירוש דבר הראוי ליקרא נדבה: (אור החיים)

{ל} שלישי - שני במחברין וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן אוֹרִי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: {לא} וַיִּמָּלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה: {לב} וַלְחָשֹׁב מַחֲשָׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְנַחֲשֶׁת: {לג} וּבְחֶרֶשֶׁת אָבֹן לְמִלֵּאת וּבְחֶרֶשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל מְלָאכֶת מַחֲשָׁבֹת: {לד} וּלְהוֹרֹת נֶתֶן בְּלִבּוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן אַחִיסָמָר לְמִטָּה דָן:

אור החיים ולהורות נתן וגו'. פירוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד שלא ידעו ללמדה, לזה אמר ולהורות נתן בלבו השכיל חכמת הלימוד, עוד בא לשלול מה שכתוב בפ"ג דיומא (ל"ח) של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים של בית אבטינם לא רצו וכו', והודיענו הכתוב כי על אלו יאמר (משלי י') זכר צדיק לברכה כי היו מורים ומלמדים כל הרוצה: (אור החיים)

{לה} מֵלֵא אַתֶּם חֻמָּת לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכֶת חֶרֶשׁ וְחָשֹׁב וְרָקֶם בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ וְאַרְגַּ עֲשִׂי כָל מְלָאכָה וְחָשֹׁבִי מַחֲשָׁבֹת:

שמות פרק-לו

{א} וַעֲשֵׂה בְצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֻמָּה וְתַבּוּנָה בְּהֵמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

אור החיים ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת וגו'. קשה והלא אפילו לקיחת הנדבה עדיין לא לקח לעשות ואיך יוצדק לומר ועשה וגו', אכן הכוונה היא שהכין כלי אומנות הצריכין לעשות בהם כל פרטי המלאכה אשר צוה ה' לעשות כי צריכין כמה פרטי כלי אומנות, וזה שיעור הכתוב ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת פירוש כלים שהם מלאכת מעשה עבודת הקדש לכל אשר צוה ה' כי יש עבודת המתכות ועבודת כלי עץ ועבודת האבנים והאריגה, וצא ולמד מה שאמרנו ז"ל (שבת מ"ט:) כי המ' מלאכות כולן היו במקדש, ומהנשמע מהכתובים מובן כי ביום אחד הכינו כל כלי אומנות: (אור החיים)

{ב} וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצִלְאֵל וְאֶל אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֻמָּה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבָו לְקַרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: {ג} וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בִּבְקָר: בִּבְקָר:

אור החיים והם הביאו אליו עוד וגו'. פירוש מדברים הנעשת בהם מלאכה כמו שתאמר מטוה של תכלת וגו' ושל עזים וכל הפרטים אשר תעשנה בידים וזה סיבת עכבתם שלא הביאו עד אחר יום או יומים כי עסוקים היו ומביאים מלאכתם יום יום, אבל נדבת ממון הצריכה כבר הביאו ביום ראשון בפעם אחת: (אור החיים)

{ד} וַיָּבִיאוּ כָל הַחֻמָּמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכָתוֹ אֲשֶׁר הֵמָּה עֹשִׂים: {ה} וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה לֹאמַר מְרִבִּים הָעַם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

אור החיים מרבים העם להביא. קשה וכי רע הדבר שיהיה בית אלהינו באוצרות זהב לכבוד ולתפארת, אכן לא באו לקבול על המובא בית ה' מהזהב וכסף וגו' אלא על המובא עשוי מלאכה שהוא דבר שאין צורך בו גם עומד להתקלקל כל שיש די מחסור, והוא אומרו מרבים וגו' מדי העבודה למלאכה פירוש מרבים להביא יותר משיעור העבודה הצריכה למלאכה אשר צוה ה' הא למדת שעל פרטי העבודה הקפידו, והעד לדברינו מאמר הכרז אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ואומרו ויכלא העם מהביא ולא אמר מעשות כי יאמר הכתוב דבר שהוכר לחכמים העושים במלאכה והיא ההבאה: (אור החיים)

{ו} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל יַעֲשֹׂה עוֹד מְלָאכָה לְתַרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעָם מִהֵבִיא: {ז} וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר:

אור החיים דים וגו' והותר. הם ב' דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו אף זו לצד ששניהם סוג אחד ובחינה אחת ואין דרך לעשות סוג א' ב' סוגים כי יש בנשמע הכחשה, ועוד לא היה צריך לומר דים אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכה, ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה ופשיטא שלא אמרו כן עד ששערו ומה צורך עוד לומר והמלאכה וגו'. ואולי שישמיענו הכתוב חיבת בני ישראל בעיני המקום כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים לא חסר ולא יותר הגם שהיתה יותר כפי האמת והוא אומרו והותר כי נעשה נס ולא הותיר: (אור החיים)

{ח} רביעי וַיַּעֲשׂוּ כָל חֹכֶם לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת הַמִּשְׁכָּן עֹשֶׂר יְרִיעֹת שֶׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרִבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֲשֵׂה אֹתָם:

אור החיים ויעשו כל חכם לב. פירוש הגם שהעושים רבים הם אף על פי כן היתה המלאכה נעשית כאילו עשאה אדם אחד, והכוונה בזה כי כשיעשו המלאכה רבים על כל פנים ישתנה תואר מלאכת זה מזה ולא תדמה למלאכה שיעשנה כולה אומן אחד, והשמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן שלימה היתה גם בבחינה זו כי הנותן חכמה בהמה השווה אותם בהתבוננות החכמה שוה ודומים כולם לאיש אחד, ולדרך זה יתיישב טעם אומרו בכל פרטי המעשים לשון יחיד ולא פירש מי הוא ופשיטא שאינו חוזר על בצלאל כי לא הוא עשה הכל והעד הנאמן (לקמן ל"ז א') ויעש בצלאל את הארון, אלא יכוין אל עושי המלאכה והזכירם בלשון יחיד לטעם שכתבתי:

חכם לב בעושי וגו'. אולי שירמוז שבאמצעות עשייתם המלאכה ובסיבתה נעשו חכם לב: (אור החיים)

{ט} אַרְךְּ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וָעֶשְׂרִים בָּאֲמָה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאֲמָה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל הַיְרִיעֹת: {י} וַיַּחֲבֵר אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל אֶחָת וְחֲמֵשׁ יְרִיעֹת חִבְר אֶחָת אֶל אֶחָת: {יא} וַיַּעַשׂ לָלֹאֵת תַּכְלֵת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֶה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עָשָׂה בְּשֹׁפֶת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית:

אור החיים ויעשו וגו'. טעם אשר החזיר הכתוב כל הפרטים ולא הספיק לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה, על דרך אומרם ז"ל (ב"ר פ"ו) בכפל פרשת אליעזר עבד אברהם כי מתוך שחביבה עליו כתבה ב' פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן כי חביב עליו ולזה נכתב ב' פעמים: (אור החיים)

{יב} חֲמִשִּׁים לָלֹאֵת עָשָׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לָלֹאֵת עָשָׂה בַּקִּצָּה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מִקְבִּילַת הַלָּלֹאֵת אֶחָת אֶל אֶחָת: {יג} וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קָרְסֵי זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל אֶחָת בַּקָּרְסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: {יד} וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עֲזִים לְאַהֲלֵל עַל הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂתִי עֲשֶׂה יְרִיעֹת עָשָׂה אֹתָם: {טו} אַרְךְּ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֲמָה וְאַרְבַּע אֲמוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לַעֲשֵׂתִי עֲשֶׂה יְרִיעֹת: {טז} וַיַּחֲבֵר אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת שֶׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד: {יז} וַיַּעַשׂ לָלֹאֵת חֲמִשִּׁים עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֹאֵת עָשָׂה עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הַמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית: {יח} וַיַּעַשׂ קָרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחִבְרֵי אֶת הָאֹהֶל לְהִיט אֶחָד: {יט} וַיַּעַשׂ מִקְסָה לְאַהֲלֵל עֶרְת אֱלִים מְאֻדָּמִים וּמִקְסָה עֶרְת תַּחֲשִׁים מְלֻמָּעָה: {כ} חֲמִישִׁי וַיַּעַשׂ אֶת הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים: {כא} עֹשֶׂר אֲמוֹת אַרְךְּ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וְחִצֵּי הָאֲמָה רֹחַב

הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: {כב} שְׁתֵּי יָדַי לַקָּרֶשׁ הָאֶחָד מְשַׁלֶּבֶת אֶחָת אֶל אֶחָת כֵּן עָשָׂה לְכָל קָרֶשִׁי הַמִּשְׁכָּן: {כג} וַיַּעַשׂ אֶת הַקָּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲשָׂרִים קָרָשִׁים לַפָּאֵת נֶגֶב תִּמְנָה: {כד} וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵי כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקָּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו: {כה} וּלְצִלַּע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפָּאֵת צָפוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קָרָשִׁים: {כו} וְאַרְבָּעִים אֲדָנִים כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: {כז} וּלְיָרֵכְתִּי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה עָשָׂה שְׁשֶׁה קָרָשִׁים: {כח} וְשְׁנֵי קָרָשִׁים עָשָׂה לְמַקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בְּיָרֵכְתָּיו: {כט} וְהָיוּ תוֹאֲמָם מִלְמֻטָּה וַיְחַדְּדוּ יָהִיו תַּמִּים אֶל רֹאשׁוֹ אֶל הַטֹּבַעַת הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לְשְׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי הַמַּקְצַעַת: {ל} וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קָרָשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁשֶׁה עֲשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: {לא} וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לַקָּרָשִׁי צִלַּע הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת: {לב} וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִים לַקָּרָשִׁי צִלַּע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִים לַקָּרָשִׁי הַמִּשְׁכָּן לְיָרֵכְתָּיו: יָמָּה: {לג} וַיַּעַשׂ אֶת הַבְּרִיחַ הַתִּיכֵן לְבָרִיחַ בְּתוֹךְ הַקָּרָשִׁים מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה: {לד} וְאֶת הַקָּרָשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת טֹבַעְתָּם עָשָׂה זָהָב בְּתִים לְבְּרִיחִים וַיִּצָּף אֶת הַבְּרִיחִים זָהָב: {לה} וַיַּעַשׂ אֶת הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרָבִים: {לו} וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעַה עֲמוּדֵי שִׁטִּים וַיִּצָּפֶם זָהָב וַיְהִי זָהָב וַיִּצָּק לָהֶם אַרְבָּעַה אֲדָנֵי כֶסֶף: {לז} וַיַּעַשׂ מִסָּר לַפֶּתַח הָאֵהָל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֶקֶם: {לח} וְאֶת עֲמוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת וַיְהִי וְצָפָה רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשִׁיקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֵיהֶם חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת:

שמות פרק-לז

{א} וַיַּעַשׂ בְּצִלָּאֵל אֶת הָאָרֶן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְחֹצֵי אָרְכוֹ וְאֲמָה וְחֹצֵי רָחְבוֹ וְאֲמָה וְחֹצֵי קִמְתּוֹ: {ב} וַיִּצְפֹּהוּ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: {ג} וַיִּצָּק לוֹ אַרְבַּע טֹבַעַת זָהָב עַל אַרְבַּע פְּעֻמָּתָיו וְשְׁתֵּי טֹבַעַת עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשְׁתֵּי טֹבַעַת עַל צִלְעוֹ הַשְּׁנִית: {ד} וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב: {ה} וַיָּבֵא אֶת הַבָּדִים בְּטֹבַעַת עַל צִלְעַת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן:

אור החיים על צלעות הארון. ג' פעמים נזכר הארון בפרשה זו כנגד ג' ארונות שעשה בצלאל כאומרם ז"ל (יומא ע"ב): (אור החיים)

{ו} וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב טְהוֹר אֲמֹתַיִם וְחֹצֵי אָרְכָּהּ וְאֲמָה וְחֹצֵי רָחְבָּהּ: {ז} וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה עָשָׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת: {ח} כְּרוֹב אֶחָד מְקַצֶּה מִזֶּה וְכְרוֹב אֶחָד מְקַצֶּה מִזֶּה מִן הַכַּפֹּרֶת עָשָׂה אֶת הַכְּרָבִים מִשְׁנֵי (קְצוֹתוֹ) קְצוֹתָיו:

אור החיים משני קצותיו. אולי שיכוין לומר שלא עשה הכפורת שוה והיה מכה בקורנס בכל רוחב הכפורת וכו' אלא בשעת ההתכה התיך במקום רחב כשיעור הכפורת ובב' קצותיו הרבה זהב שיעור שיספיק לכרובים ובזה ידוייק אומרו משני קצותיו: (אור החיים)

{ט} וַיְהִיו הַכְּרָבִים פָּרָשֵׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אֶחָיו אֶל הַכַּפֹּרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים: {י} וַיַּעַשׂ אֶת הַשְּׁלֶחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם אָרְכוֹ וְאֲמָה רָחְבוֹ וְאֲמָה וְחֹצֵי קִמְתּוֹ: {יא} וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: {יב} וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגָּרָתוֹ טַחַח סָבִיב וַיַּעַשׂ זָר זָהָב לְמִסְגָּרָתוֹ סָבִיב: {יג} וַיִּצָּק לוֹ אַרְבַּע טֹבַעַת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת הַטֹּבַעַת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: {יד} לְעִמַּת הַמִּסְגָּרָתוֹ הָיוּ הַטֹּבַעַת בְּתִים לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת הַשְּׁלֶחָן: {טו} וַיַּעַשׂ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב לְשֵׂאת אֶת הַשְּׁלֶחָן: {טז} וַיַּעַשׂ אֶת הַכְּלִים אֲשֶׁר עַל הַשְּׁלֶחָן אֶת קַעְרָתָיו וְאֶת כַּפְתָּיו וְאֶת מְנַקֵּיתָיו וְאֶת הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן זָהָב טְהוֹר: {יז} שִׁישִׁי - שְׁלִישִׁי בְּמַחְבְּרִין וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנִרָה זָהָב טְהוֹר מְקֻשָּׁה עָשָׂה אֶת הַמְּנִרָה יָרֵכָה וְקִנְיָה גְבִיעִיָּה כַּפְתָּרִיָּה וּפְרָחִיָּה מְמִנָּה הָיוּ:

אור החיים ויעש את המנורה וגו'. תמצא בכל המעשה שידייק לשון המעשה כלשון המצוה וצריך לדעת למה שינה במנורה שבמצוה אמר מנורת זהב וכאן אמר את המנורה. ואולי כי לפי מה שאמרו ז"ל בהקומץ רבה (מנחות כ"ח:) כי המנורה באה גם מהמתכות דכתיב תעשה לרבות, לזה אמר ה' מנורת זהב לומר כי מה שהתיר בריבוי תעשה אינו אלא לדורות

אבל במשכן מעכב להיות זהב, ולזה הסמיך מנורת זהב בלא הפסקה לומר שאין מעשיך במנורה אלא של זהב. או על זה הדרך מנורת זהב ולא מנורת שאר מתכות הגם שהכשרתם לך, ודקדוק זה אין שייכות להודיע במעשה אלא הודיע שקיים מצות ה' ועשאה זהב והבן: (אור החיים)

{יח} וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאוּ מִצִּדֵּיהֶם שְׁלֹשָׁה קָנִי מִנֶּגֶד מִצִּדֵּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנִי מִנֶּגֶד מִצִּדֵּה הַשֵּׁנִי: {יט} שְׁלֹשָׁה גִבְעִים מִשְׁקָדִים בִּקְנֵה הָאֶחָד כְּפֹתֵר וּפָרֹחַ וְשְׁלֹשָׁה גִבְעִים מִשְׁקָדִים בִּקְנֵה אֶחָד כְּפֹתֵר וּפָרֹחַ כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹת מִן הַמִּנְרָה: {כ} וּבַמִּנְרָה אַרְבָּעָה גִבְעִים מִשְׁקָדִים כְּפֹתֵרֶיהָ וּפָרֹחֶיהָ: {כא} וְכְפֹתֵר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכְפֹתֵר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכְפֹתֵר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹת מִמֶּנָּה: {כב} כְּפֹתֵרֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנָּה הָיוּ כָּלֵה מִקֶּשֶׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: {כג} וַיַּעַשׂ אֶת נִרְתְּיָהּ שִׁבְעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֻתְתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר: {כד} כָּפֹר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל כְּלֶיהָ: {כה} וַיַּעַשׂ אֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָה אֶרְכּוֹ וְאֲמָה רָחְבוֹ רְבֹועַ וְאַמְתִּים קָמְתוּ מִמֶּנּוּ הָיוּ קָרְנָתָיו:

אור החיים ויעש את מזבח הקטורת. זה הוא מקום זכרוננו כי פנימי מהאמור אחריו, ומה שצוה ה' עליו מאוחר מהכל כתבתי בפ' תרומה בפסוק וכן תעשו (כ"ה ט')

חולת פרשת ויקהל (אור החיים)

{כו} וַיִּצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת גִּגּוֹ וְאֶת קִירְתֵּיו סָבִיב וְאֶת קָרְנָתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זֶר זָהָב סָבִיב: {כז} וְשֵׁנֵי טַבַּעַת זָהָב עָשָׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁנֵי צִלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׁשֶׁת אֹתוֹ בָּהֶם: {כח} וַיַּעַשׂ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַף אֹתָם זָהָב: {כט} וַיַּעַשׂ אֶת שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת קְטֹרֶת הַסִּמִּים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶחַ:

שמות פרק-לח

{א} שְׁבִיעִי - רְבִיעִי בַּמַּחֲבָרִין וַיַּעַשׂ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אֶרְכּוֹ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רָחְבוֹ רְבֹועַ וְשִׁלֹּשׁ אַמּוֹת קָמְתוּ: {ב} וַיַּעַשׂ קָרְנָתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קָרְנָתָיו וַיִּצַף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: {ג} וַיַּעַשׂ אֶת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת הַסִּירֹת וְאֶת הַיָּעִים וְאֶת הַמִּזְרָקֹת אֶת הַמִּזְלָגֹת וְאֶת הַמַּחְתֹּת כָּל כְּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת: {ד} וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכָּבֶר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת כָּרְכָבוֹ מִלְמָטָה עַד חֲצִיו: {ה} וַיִּצַק אַרְבַּע טַבַּעַת בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת לַמִּכָּבֶר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים: {ו} וַיַּעַשׂ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַף אֹתָם נְחֹשֶׁת: {ז} וַיָּבֵא אֶת הַבָּדִים בְּטַבַּעַת עַל צִלְעַת הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁשֶׁת אֹתוֹ בָּהֶם נְבוֹב לַחַת עָשָׂה אֹתוֹ: {ח} וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כָּנוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֹהֶל מוֹעֵד: {ט} וַיַּעַשׂ אֶת הַחֲצֵר לַפָּאֵת נָגֶב תִּימָנָה קִלְעִי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁזָר מֵאָה בְּאַמָּה: {י} עַמּוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְיֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: {יא} וְלִפְאֵת צָפוֹן מֵאָה בְּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְיֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: {יב} וְלִפְאֵת יָם קִלְעִים חֲמִשִּׁים בְּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וְיֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: {יג} וְלִפְאֵת קִדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה: {יד} קִלְעִים חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה אֶל הַכֶּתֶף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: {טו} וְלִכְתָּף הַשְּׂנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קִלְעִים חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: {טז} כָּל קִלְעִי הַחֲצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מִשְׁזָר: {יז} וְהָאֲדָנִים לַעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת וְיֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצָפוֹי רֹאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשְׁקִים כֶּסֶף כָּל עַמּוּדֵי הַחֲצֵר: {יח} מִפְטִיר וּמִסָּךְ שַׁעַר הַחֲצֵר מַעֲשֵׂה רֶקֶם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר וְעֲשָׂרִים אַמָּה אֶרְכּוֹ וְקוֹמָה בְּרַחֲבֵי חֲמֵשׁ אַמּוֹת לַעֲמֹת קִלְעִי הַחֲצֵר: {יט} וְעַמּוּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וְיֵיהֶם כֶּסֶף וְצָפוֹי רֹאשֵׁיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: {כ} וְכָל הַיִּתְדוֹת לַמִּשְׁכָּן וְלַחֲצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: